

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ך ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ותשע

אין עלון הדרכת

כ"ח - בגדי כהונה

ת צ ו ח (תש"ל)

א. שאלה כללית

חשובה את הדעות הבאות שנאמרו בטעם הבגדים:

רמב"ן ב' ד"ה לכבוד ולתפארת.

שיהיה נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים, כמו שאמר הכתוב (ישעיה ט"א י') "כחתיך יכתן פאר", כי אלה הבגדים לבושי מלכות חן, כדמותן ילבשו המלכים בזמן התורה, כמו שמצינו ב-כ ת ו ג ה (בר' ל"ז) "ועשה לו כתונת פסים", פירוש מרוקמת כדמות פסים והיא כתונת תשבץ. והלבישו כבן מלכי קדם; וכן הדרך במעיל וכתונת וכתוב (שמואל ב' י"ג) "ועליה כתונת פסים כי כן תלבשנה בנות המלך הבתולות מעילים" ופירוש "ועליה כתונת פסים" - גראית ונגלית, כי המנהג ללוש בנות המלך הבתולות מעילים שתתעלפנה בהם, ונמצא שכתונת הפסים עליה מלבוש עליון, ולכן אמר "וכתונת הפסים אשר עליה קרעח". והמצנפת ידועה גם היום למלכים ולשרים הגדולים, ולכן אמר הכתוב בנפרד המלכות (יחזקאל כ"א ל"א) "הסר המצנפת והרם העטרה", וכן כתוב (ישעיה ס"ב ג') "וצניף מלוכה", וכן יקראם הכתוב (שמות ל"ט כ"ח) "פארי המגבעות", וכתוב (יחזקאל מ"ד) "פארי פשתים יהיו על ראשם", שהם פאר ושבח למכתירים בהם.

והאפוד והחושן - לבוש מלכות, כענין שכתוב (דניאל ה' ט"ז) "והמניבא דדהבא על צוארך" (=ורביד זהב על צוארך).

והציץ נזר המלכים הוא, וכתוב (תהלים קל"ב) "ועליו יציץ נזרו".

והם זהב וארגמן ותכלת, וכתוב (תהלים ס"ה י"ד) "כל כבודו בת מלך פנימה מטשבעות זהב לנושה", וכתוב (דניאל ה') "ארגונוא (=ארגמן) תלבש והמניבא די דהבא (ורביד זהב) על צוארך". ותתכלת - גם היום לא ירים איש את ידו ללבוש חוץ ממלך הגויים, וכתוב (אסתר ח' ט"ו) "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה תכריך בוצ וארגמן, ו"התכריך" הוא המעיל שיעטף בו.

בעל עקידת יצחק

ראינו כפי השונוה, שהקנינים המיוחדים והמלבושים בקראים בשם אחד (ויקרא ו' ג') "ולבש הכהן מדר בד"; (שופטים ג' ט"ז): "מתחת למדיו"; (קהלת ט' ה'): בכל עת יהיו בגדיך לבנים". ובלשון העמים שם halbyus גם על כתונת בגדי אדם, גם על כתונת מיוחדת בכלל. ואחשוב שאר השונוה כן עשו אינו בלי סיבה, אבל הוא כן לפי שהם מתייחסים מאוד.

וכמו שאדם ניכר בלבושו הכרה היצונית אם סוחר אם פרש, אם פרוש (נזיר), כן התחלת הכרת נפשותינו הנעלמות היא בפעולותיהן החיצוניות, כי ודאי שהפעולות ייוודעו הכוחות. כבר נשתמשה הנבואה בזה אצל חאל יתעלה, מפני שלא יוודע אלא מצד פעולותיו, אמר (תהלים קו, א) "הוד והדר לבשת", (תהלים צ"ג א): "ה' מלך גאות לבש, לבש ה' עוז התאזר".

וכן יתבאר זה ממראה זכריה, שנאמר שם (ג' ג'): "ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועמד לפני המלאך", ומיד נאמר שם (ג' ד'): "הסירו הבגדים הצואים מעליו - ויאמר אליו: ראה העבדתי מעליך עזיבך והלבש אותך מחלצות". הנה שפירש טעם העברת הבגדים הצואים וחליפותם כי הוא הסרת החטאים והמידות הפחותות וחסרובם. והנה אחר שנאמר (שם ג' ה'): "וישימו צניף טהור על ראשו" ועוד נאמר: "וילבישוהו בגדים ומלאך ה' עומד"; שורה שהיה כבר מלאך ה' עומד לפניו - מה שהיה בראשונה הוא (יהושע) בלתי יכול לעמוד בפני המלאך. הנה אחר זה נאמר שם (ד' ב'): "ראיתי וחנה סגורה זהב כולה" - הנה שלא ראה אותה דולקת על האופן ההוא רק אחר שנטהר ויחלף שמלותיו.

בנו יעקב בפירושו לבראשית (בגרמנית) Genesis לפרק ג' כ"א ד"ה ויעש ה' אלוקים לאדם כתונת עור: -

הלבוש אינו רק הגנה בפני הקור, אינו רק קשום, הוא סימן החיכר הראשוני וההכרחי לחברה אנושית, והיא - בהרגשתו המוסרית של האדם - מותר האדם מן הבחמה. דרגתו וכבודו של האדם ניכרים בסימנים הבתונים במדיו. עצם הלבוש - כבוד הוא לאדם. לכהנים ניתנים בגדים מיוחדים "לכבוד ולתפארת" (שמות כ"ח, ב). דרגת הכבוד העליונה שמגיע אליו ילוד אשה היא דרגת הכהן הגדול בהכנסו אלי קודש הקדשים ביום הכיפורים, והוא לבוש לבנים, כסמל הטהרה והאורה, למען ידמה לאיש "לבוש הבדים" (יחזקאל ט' ה'). לכן נאמר עליו בויקרא (ט"ו ד'): "כתונת בד קדש ילבש, ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגור...".

ורחץ במים את בשרו ולבשם" (בצירי), הנאמר רק בתקב"ה (תהלים צ"ג א'): "ה' מלך גאות לבש" (בצירי). אם כן הלבוש הוא סמל כבוד האדם כאשר הוא אדם, והעידום - מסחות החיה, והתערות האדם - מסמל הפריצות (גילוי עריות).

בתת ה' בכבודו לאדם ולאשתו כתצוה ובהלבישו אותו, נאמר לנו איפוא, שאין הבגד דבר שבחכמה בלבד, אלא תוספת למעשה בראשית, מעין עור שני שניתן לאדם, מעין גופניות נאצלת יותר. ויפה כתב ר' מאיר בתורתו ברצותו לדמות אדם ליוצרו (בראשית רבה כ, כ"ט): "כתנות אור" - כאשר על הקבה"ו נאמר (תהלים ק"ד, ב'): "עוטה אור כשלמה".

- 1) מה ההבדל בין שלשתם בפירוש טעם הבגדים?
- 2) לשם מה מביא הרמב"ן שפע של פסוקים מנביאים וכתובים, מה רצה להוכיח בעזרתם?
- 3) הסבר את המקומות המסומנים בקו.

ב. גמ' זבחים י"ז ע"א:

זממן שבגדיהם עליהם - כהונתם עליהם; אין בגדיהם עליהם - אין כהונתם עליהם. לפי איזו משלושת הדעות שבשאלה א מתבארים דברי הגמרא האלה?

ג. ב'. רפשיה בגדי קדש לאהרן אחיך.

מלבי"ם: הנה הבגדים שצוה לעשות היו בגדים חיצוניים, שיספר ענינם, איך עשו אותם האומנים במלאכה, אבל באמת היו סורים על בגדים פנימיים, שיעשו כהני ה' להלביש בם את נפשותיהם בדעות ובתכונות טובות שהם מלבושי הנפש, וצוה ה' אל משה שיעשה בגדי קודש אלה, היינו ללמדם תיקון נפשותיהם ומידותיהם באופן שילבישו הו' והדר את נפשם הפנימית. מה חקטי שרצה ליטב בפסוק זה?

ד. ה'. והם יקחו את הזחב ואת התכלת ואת הארגמן...

רש"י: אותם חכמי לב שיעשו הבגדים יקבלו מן המתנדבים את הזחב ואת התכלת לעשות מהן את הבגדים.

ראב"ע: ד"ה והם יקחו את הזחב ואת התכלת ואת הארגמן... הם.

רלב"ג: ד"ה והם יקחו: וכבר למדנו מזה המקום שאין עושין שררה במסון בפחות משנים. רחיה זה כן, לפי שהאדם לא יחשוב שיעשה עון גדול כשיקח לעצמו מסון שהוא מושל בו.

העסק דברי: ד"ה והם יקחו את הזחב ואת...: שהם יבחרו המוכר מכל מינים לבגדי כהונה.

- 1) מה קשה לכל אחד מן הפרשנים הנ"ל?
- 2) מה ראה רש"י לתרגם מלת "יקחו" למלת "יקבלו"?
- 3) מה פירוש "עושין שררה במסון" שבדברי רלב"ג?
- 4) הבא ראיות מספר בראשית לכך שבדיקים אין נוהגים לפי מהלך מחשבתו. זה "שלא יחשוב אדם שיעשה עון גדול כשיקח לעצמו מסון שהוא מושל בו" - ולא לקחו אף פרוטה "מסון שמשל בו".

ה. שאלות ודיוקים ברש"י

1) ד' ד"ה ומעיל הוא כעין חלוק, וכן הכותנות, אלא שהכותנות סמוך לבשרו ומעיל קרוי חלוק העליון.	התוכל להביא הוכחה לצדקה דברי רש"י מבראשית פרק ל"ז?
2) מ"א ד"ה ואת בניו אתו: אותם הכתובים בהם	(א) למה מצטבת מלת "אותם"?
3) מ"א ד"ה ומשהת אותם: את אהרן ואת בניו בשמן המשחה.	(ב) מה קשה לו?
	מה קשה לו?

ו. ברכות ג"ה:

אמר ר' יוחנן: אין הקבה"ו נוחו חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר (דניאל י"ב) "יהב חכמתא לחכימין". שמע ר' חזליפא בר מערבא ואמר לה לפני ר' אבהו. אמר לו: "אתם שניתם לה משם (=מדניאל) ואנו מכאן... ומכאן פסוק מפרשתנו. (1) מהו הפסוק בפרשתנו שממנו יש ללמוד את הרעיון הנ"ל? (2) הסבר את הרעיון שבדברי ר' יוחנן.